

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Анотація. Проаналізовано організаційно-економічні механізми формування євроінтеграційних процесів на регіональному рівні. Обґрунтовано особливості Карпатського євро регіону в контексті розширення Європейського Союзу.

Ключові слова: євро регіон, євроінтеграційні процеси, Європейський Союз, Карпатський регіон, європейська інтеграція.

Вступ. Розвиток інтеграційних процесів - універсальна закономірність сучасної епохи, що виявляється як у середовищі національних економік, так і в сфері міждержавних відносин, та логічно веде до глобалізації економічного середовища.

Процес інтеграції як економічне явище, сутність якого полягає у взаємному пристосуванні й об'єднанні національних господарств декількох держав з однотипним соціально-економічним устроєм, є об'єктивним наслідком посилення взаємозалежності процесів економічного життя [1].

Необхідність розробки комплексної та ефективної євроінтеграційної стратегії України потребує оцінки наявного досвіду реалізації принципів, форм, методів, механізмів євро регіональної інтеграційної політики України та її сусідніх держав, членів. В цьому контексті у складному взаємозв'язку процесів глобалізації, регіоналізації, потрібно проаналізувати рівні, типи економічної інтеграції та сформулювати роль і значення насамперед, регіонального сегменту міжнародної економічної інтеграції.

Нині в Україні сформовані авторські концепції та парадигми міжнародної інтеграції як у загальносистемному вимірі, так і у європейському, міжрегіональному вимірах. Проблематику регіоналізації в умовах глобалізації світогосподарських процесів, соціально-економічного розвитку країн та їх регіонів, проблемні питання оптимізації участі регіонів України в міжнародній економічній інтеграції вивчають такі провідні вітчизняні науковці: О.Білорус,

І.Бураковський, М.Долішній, Д.Лук'яненко, П.Луцишин, В.Мікловда, Н. Мікула, Є. Кіш, Ю.Макогон, В.Новицький, В.Оніщенко, Ю.Пахомов, В.І.Пила, В.Сіденко, С.Соколенко, Н.Татаренко, А.Філіпенко, О.Шнирков та інші.

Проте багато проблем, які стосуються функціонування прикордонних регіонів України за нових геополітичних умов в контексті розширення ЄС та зміни статусу транскордонного співробітництва регіонів у оновленому Євросоюзі, залишаються недостатньо вивченими. Особливої уваги заслуговує активізація транскордонного співробітництва західних прикордонних регіонів України з східними прикордонними регіонами ЄС – держав Центральної Європи.

Мета дослідження. Метою проведених нами досліджень є системний аналіз організаційно-економічних механізмів формування євроінтеграційних процесів на регіональному рівні за сучасних умов східного розширення Європейського Союзу та узагальнення досвіду єврорегіонального співробітництва регіонів.

Інформаційною базою дослідження є праці українських та зарубіжних вчених, нормативно-правові акти України, Закони України, Постанови Кабінету Міністрів, міжнародні угоди, законодавчі та нормативні акти з питань регіональної політики, документи Європейської Комісії та Ради Європи, статистичні дані Держкомстату України, спільні концепції розвитку прикордонних регіонів України та країн Центральної Європи, матеріали опубліковані в періодичних виданнях та інформація з мережі Інтернет.

Методи дослідження базуються на системному загальнотеоретичному осмисленні проблем формування євроінтеграційних процесів та єврорегіонального транскордонного співробітництва на регіональному рівні.

При написанні статті використано діалектичний метод наукового пізнання, а також загальнонаукові методи пізнання: метод теоретичного узагальнення, метод порівняльного аналізу і синтезу, факторний аналіз, структурний метод, метод статистичного аналізу, метод порівняння та

експертних оцінок. Використані також методи логічного узагальнення, методи економічного прогнозування, метод єдності історичного і логічного, кількісно-якісний аналіз.

Постановка завдання. організаційно-економічний механізм формування євроінтеграційних процесів на регіональному рівні

Результати досліджень. Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України тому, що це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин.

Спільний договірний доробок України та ЄС є досить значним та охоплює, зокрема, економічне, наукове і технологічне співробітництво, сферу ядерної безпеки, а також юстиції та внутрішніх справ. Найважливішою серед них є Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [2] яка ратифікована у 1994 р. та набрала чинності у 1998 р. Термін її дії було розраховано на 10 років, проте згодом пролонговано до підписання нової угоди між ЄС та Україною. Метою цієї угоди є забезпечення відповідних рамок для політичного діалогу, сприяння торгівлі, інвестиціям та гармонійному розвитку відносин між сторонами, забезпечення основи для взаємовигідної економічної, соціальної, фінансової, науково-технічної та культурної співпраці, а також підтримка зусиль України з консолідації демократії, розвиток та завершення переходу до ринкової економіки. Угода встановлює спільні юридичні та інституційні рамки партнерства між Україною та ЄС [3].

Враховуючи особливості сучасного стану економіки України, можна навести такі аргументи на користь розвитку співпраці з ЄС :

1. Європейський Союз являє собою великий ринок збуту виробів та джерело задоволення потреб України в найрізноманітніших споживчих та інвестиційних товарах.

2. Співробітництво України з Європейським Союзом необхідне для технологічного оновлення українського виробництва.

3. Розвиток співробітництва з ЄС сприятиме повнішому використанню потенціалу України як транзитної держави.

4. Розвиток співробітництва з ЄС неминуче означає необхідність запроваджувати відповідні правила та стандарти вироблення та реалізації економічної політики, поведінки первинних економічних агентів.

Україна має скористатися уроками країн Центральної та Східної Європи, які у 2004-2007рр. приєдналися до ЄС, а саме Польща, Румунія, Словенія, Угорщина, Чехія. Зрушення передбачаються проектом Стратегії економічного та соціального розвитку України до 2015 року, розробленої відповідно до розпорядження Президента України [4].

З метою подальшого поглиблення відносин між Україною та Європейським Союзом й виходячи з необхідності досягнення ефективної взаємодії законодавчої та виконавчої гілок влади щодо набуття членства в ЄС органам державної влади доцільно було б вжити таких заходів: прискорити розробку механізму щодо забезпечення прийняття законодавчих актів України, які не суперечитимуть законодавству ЄС; поглиблювати подальше співробітництво з Європейським Парламентом шляхом розширення участі України в роботі його структурних підрозділів та робочих органів; продовжити впровадження спільно визначених з ЄС пріоритетів виконання Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та ЄС і заходів Плану дій Україна – ЄС; забезпечити проведення переговорів з ЄС щодо надання Україні технічної допомоги якісно нового рівня, використовуючи позитивний досвід співпраці країн-кандидатів з ЄС та його країнами-членами [5].

У зв'язку з масштабним розширенням Європейського Союзу на схід і формуванням нового кордону між Євросоюзом та Україною на початку XXI століття змінюється і формат співпраці як держав, так і прикордонних регіонів включно. Зміна характеру економічних та політичних відносин внаслідок якісних і кількісних змін в структурі Євросоюзу має безпосередній вплив на

формування нової системи відносин між регіонами, зокрема прикордонними регіонами України. Роль прикордонних територій прикордонних регіонів набуває на сьогоднішній день ключового значення. Насамперед, важливим є концептуальне обґрунтування головних цілей, принципів і механізмів єврорегіональної інтеграції України, а також визначення інструментів ефективної єврорегіональної співпраці.

Триває активний розвиток прикордонної інфраструктури транскордонного співробітництва та співпраці між місцевими і регіональними громадами країн-сусідів у рамках Міжрегіональної Асоціації «Карпатський Єврорегіон». Міжрегіональна асоціація «Карпатський Єврорегіон» є першим єврорегіоном, створеним за участю прикордонних областей України. Створення Карпатського Єврорегіону є запорукою зміцнення дружби та уникнення конфліктів у даній частині Європи. Географічно Карпатський Єврорегіон – це Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія і чотири прикордонні області України – там, де розташовані Карпати. Карпатський єврорегіон – найбільший у Центральній Європі, він об'єднує 19 прикордонних адміністративно-територіальних одиниць, що простяглися вздовж Карпатських гір у п'яти державах: в Україні – Львівську, Івано-Франківську, Закарпатську та Чернівецьку області; в Польщі: Підкарпатське воєводство; у Словаччині: Кошицький та Пряшівський краї; в Угорщині: медьє Боршод-Абауй-Земплен, Гайду-Бігар, Гевеш, Яс-Надькун-Солнок та Саболч-Сатмар-Берег; в Румунії: повіти Біхор, Селаж, Сату-Маре, Марамуреш, Харгіта, Сучава та Ботошань. Єврорегіон утворений 14 лютого 1993 року, коли в угорському місті Дебрецен міністри закордонних справ України, Польщі та Угорщини підписали відповідний договір [6].

Із участю України в цій організації пов'язують насамперед можливість вирішення екологічних проблем Карпатського краю і відповідно залучення технічної допомоги задля поліпшення стану довкілля, особливо це протидія повеням та вирішення екологічних проблем. Країни Карпатського Єврорегіону сходяться у своєму прагненні перетворити Карпати на туристично-

рекреаційний центр. Вони вважають, що індустріальне та техногенне навантаження на гори є завеликим, від того і повені, і зсуви, і зникнення деяких видів рослин та тварин. Тому нагальною потребою вважають розробку довготривалої програми захисту населення в басейнах рік від паводків, особливо враховуючи сильні повені на Закарпатті.

Невід'ємною складовою формування і побудови соціально-орієнтованої ринкової економіки областей Карпатського регіону є реалізація комплексу заходів, пов'язаних з розвитком соціального захисту населення, охорони здоров'я, удосконалення міжнаціональних відносин в усіх сферах суспільного життя. Пріоритетами соціальної політики на регіональному рівні є створення умов для забезпечення достатнього життєвого рівня населення областей, збереження і відтворення трудового потенціалу, різке скорочення безробіття, утвердження необхідності мотивації до праці, недопущення надмірної диференціації населення за рівнем доходів, охорони здоров'я тощо [7].

Без врахування природних, історичних, геополітичних, економічних особливостей регіонів розраховувати на успіх ринкових реформ важко. Внаслідок цього останнім часом активізувалась проблема регіоналізації реформ, вибору оптимальних стратегій територіального розвитку.

Карпатський регіон, в який входить Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька області, займає загальну площу 56,6 тис.км і в ньому проживає біля 6,5 млн. чоловік (13,7% від загальної кількості в країні).

На забезпечення соціально-економічного розвитку Карпатського регіону спрямована активна участь громад і неурядових організацій у численних програмах сусідства й партнерства Європейського Союзу та інших донорських організацій, що сприяє залученню в економіку регіону коштів міжнародної технічної допомоги у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту населення, тощо.

Займаючи вигідне географічне положення, територія областей є західними воротами України в Європу, що створює їй певні переваги в зовнішньоекономічній діяльності. На сучасному етапі за участю України

створені та функціонують євро регіони на західному та південно-західному кордонах: “Буг”, “Верхній Прут”, “Карпатський” та ін. Достатній ресурсний потенціал (природний, мінерально-сировинний, трудовий) Карпатського регіону здатний забезпечити стабільний розвиток традиційних для регіону галузей економіки. Деякі позитивні структурні зрушення, досягнуті в останні роки в сфері приватного господарювання, зменшення залежності від кон’юнктури зовнішнього ринку, зростання інвестиційної активності тощо служать вагомою передумовою для економічного зростання.

Розвинута мережа автомобільних та залізничних доріг з урахуванням зручного географічного положення приносить реальні прибутки економіці регіону.

Карпатський регіон володіє вагомим природним потенціалом для санаторно-курортного лікування та оздоровлення населення, який за своєю економічною властивістю і віддачею може перетворити рекреаційну сферу в одну з провідних галузей економіки областей Карпатського регіону.

Порівняно низький рівень антропогенного забруднення довкілля та виняткова екологічна роль Карпат на континенті сприяють позитивному сприйняттю областей держави на міжнародній арені. Природно-кліматична специфіка областей створює умови для спеціалізації сільськогосподарського виробництва продукції європейського асортименту.

Відносно більш висока ринкова культура, обумовлена історичним минулим регіону, створила передумови для швидкої адаптації населення до ринкових умов господарювання. Розумною альтернативою подальшій промисловій ескалації може служити економічно, соціально та екологічно обґрунтоване освоєння рекреаційного потенціалу Карпатського регіону. Сприятливий клімат, мальовничі природні ландшафти (полонини, гори, річки, ліси), багата історико-культурна спадщина сприяють створенню сучасної туристичної індустрії в краї. Не менш важливо і те, що вигідний геополітичний фактор зможе активізувати інтеграцію рекреаційної системи регіону в Європейський рекреаційний простір[8].

У Карпатському регіоні сформувався індустріально-аграрний тип господарського комплексу з розвинутою промисловістю та багатогалузевим сільським господарством, в якому вирощують екологічно чисту продукцію тваринництва, рослинництва, овочі, фрукти та інші напрямки діяльності.

Виділені нами галузі сільського господарства, які мають достатньо розвинену структуру в Карпатському регіоні, підтверджують те, що ці напрямки сприяють розвитку рекреації, туризму і забезпечення регіону свіжими сільськогосподарськими продуктами харчування, а також значною кількістю туристів.

Аналіз географічних, природних, історичних, економічних умов показує, що Карпатський регіон має унікальний шанс стати своєрідним полігоном, де розумна економічна політика може успішно поєднати регіональні, державні та міжнародні інтереси країни, забезпечивши при цьому прогрес у соціально-економічному житті регіону. Варто відзначити, що необхідно вибрати правильний стратегічний курс розвитку регіону, беручи до уваги те, що Карпати є географічним центром Європи, а в природному відношенні - унікальною екологічною системою на заході України. Отже, при формуванні політики освоєння цього краю необхідно розумно використати його геополітичні переваги і зберегти екологічний феномен території.

Майбутня соціально-економічна модель Карпат має бути економічно вигідною для України і екологічно сумісною з прилеглими територіями сусідніх країн. Необхідно також відзначити, що через Карпатський регіон проходять всі сполучення із країнами заходу, як транспортними засобами, так і повітряними та трубопровідними, що міцно поєднує регіон з сусідніми країнами. Сусідські відносини Львівської області з Польщею, Закарпатської - з Чехією, Словаччиною та Угорщиною, Чернівецької області з Румунією створюють сприятливі умови інтеграції України в західні країни.

Налагоджені шляхові сполучення роблять регіон привабливим для туризму та економічної співпраці у всіх напрямках діяльності.

Карпатський регіон, як один із стародавніх районів України, має надзвичайно вигідне географічне положення, багату природно-ресурсну базу, найбільші в Україні запаси мінеральних вод усіх відомих типів, значні поклади лікувальних грязей та озокериту, які є основою розвитку санаторно-курортної справи.

Карпатський регіон розташований в сприятливому кліматичному поясі, має мальовничі природні ландшафти – полонини, гори, річки, різні породи лісу, крім того, багата історико-культурна спадщина сприяє створенню сучасної туристичної індустрії для всієї Європи, що буде економічно вигідною галуззю для регіону, основною стратегією його розвитку та піднесення добробуту населення. Інтеграція до європейських структур є стратегічною метою України, найкращим способом реалізації національних інтересів у побудові могутньої демократичної держави, зміцнення її позицій у світі. Але цей шлях не простий, він вимагає великої роботи.

Курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною державної незалежності. Він викристалізовується з багатовікової історії нашого народу, його ментальності та етнічних коренів і стосується передусім європейської самоідентифікації українського народу. Отже, процес «європеїзації» України потрібно активно використовувати і поглиблювати. Вхідження в Європу, зокрема в Європейський Союз — це, перш за все, ефективна економічна співпраця з країнами континенту на паритетних умовах. Якщо ця співпраця буде успішною, політична вага України в Європі зросте[9]. Орієнтація на Європу означає, що Україна прагне стати часткою Європи не лише географічно, а й психологічно, що можливо лише за умови, якщо Україна сама відчує себе такою, а українці себе, відповідно, європейцями.

Таким чином зовнішня політика нашої держави, спрямована на євроінтеграцію набуває дедалі ширшої підтримки в українському суспільстві та поступово стає складовою внутрішньої політики України на усіх рівнях.

Отже, вступ України до євроінтеграції є великою перспективою для розвитку національної економіки України та розширенню міжнародних

зв'язків. Швидкість вступу до ЄС повністю залежить від зусиль України, від якості її досягнень у сфері виконання зобов'язань щодо спільних цінностей.

Використана література:

1. Немкович М. Міжнародна економічна інтеграція країн ЄС: Створення зони вільної торгівлі та її наслідки для України // Наука молода №1. – 2003 р.
2. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами // ОВУ. – 2006. – № 24. – Ст. 1794.
3. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України від 17.10.1994 р. // ВВР. – 1994. – № 46. – Ст. 415.
4. Несходим А.О Україна в євроінтеграційних процесах // Вісник національного Черкаського університету ім. Б.Хмельницького вип..№6. – 2008 р.
5. Сіденко В.Р., Жовкла І.І., Немиря Г.М. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України. Аналітичне дослідження //Сіденко В.Р., Жовкла І.І., Немиря Г.М. – Київ, 2004. – 88с.
6. Кордон М. В. Європейська та євроатлантична інтеграція України: Навчальний посібник // М. В. Кордон. – К. : Центр учбової літератури, 2008.
7. Мікула Н. Єврорегіони: досвід та перспективи //Надія Мікула. – Львів: ІРД НАН України, 2003, - 222с.
8. Україна на шляху до європейської інтеграції: економічна безпека, переваги вибору // За ред. В. М. Нижника. – Хмельницький: ХНУ, 2008. – 307 с.
9. Вовканич І. Досвід країн Центральної та Південно-східної Європи на шляху інтеграції в Євросоюз і НАТО // Актуальні аспекти реалізації євроінтеграційних прагнень України: Збірник наук. праць. – Ужгород, 2008. – С. 44–56.

Annotation

Problem. Analyze organizational and economic mechanism of European integration processes at regional level.

Studies. In order to further enhance relations between Ukraine and the European Union, and based on the need to achieve effective cooperation between the legislative and executive branches of membership in the EU public authorities should be following measures to accelerate the development of a mechanism to ensure the adoption of legislative acts of Ukraine that are not contrary to EU legislation; further strengthen cooperation with the European Parliament by extending Ukraine's participation in the work of its departments and working groups, continue to implement the jointly identified priorities of the EU implementation of the Agreement on Partnership and Cooperation between Ukraine and the EU and activities of the Ukraine - EU to hold negotiations EU to provide technical assistance to Ukraine a new level, using the positive experience of cooperation of the candidate countries to the EU and its Member States.

Due to the large-scale expansion of the EU to the east and the formation of a new border between the EU and Ukraine in the early twenty-first century is changing and enhance cooperation between both countries, and border regions, inclusive. The role of border areas border regions becomes today a key value.

On the socio-economic development of the Carpathian region has been the active participation of communities and civil society in numerous applications Neighbourhood and Partnership of the European Union and other donors that promotes the involvement of the regional economy of international technical assistance in the fields of education, culture, health, social protection, and more.

Conclusions. Ukraine's accession to the European integration is a great prospect for the development of the national economy of Ukraine and the expansion of international relations. Speed accession depends entirely on the efforts of Ukraine, the quality of its achievements in meeting commitments to common values.

УДК 331.1:631.1

Дороніна О.А.,
к.е.н., доцент,
Донецький національний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ РОЛІ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Анотація. Стаття присвячена обґрунтуванню ролі мотиваційної складової кадрової політики агропромислового підприємства щодо зростання його конкурентоспроможності. Проведено оцінку ефективності системи стимулювання праці на агропромисловому підприємстві, розроблено напрями її удосконалення.

Ключові слова: кадрова політика, аграрне підприємство, конкурентоспроможність, мотивація праці, стимулювання персоналу, оцінка персоналу

Постановка проблеми. Аграрний сектор посідає важливе місце в економіці України. Він забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу